

8. Fedoniuk S. V. NATO: istoriia, struktura, diialnist, perspektyvy : navch. posib. / S. V. Fedoniuk, V. Y. Lazhnik, A. A. Morenchuk, N. I. Romaniuk. – Lutsk : RVV «Vezha» Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2008. – 258 s.

Лажник Владимир. Научные достижения кафедры международных отношений и региональных студий Восточноевропейского национального университета имени Лесы Украинки в 1998–2018 гг. Рассмотрено историю развития научной работы на кафедре международных отношений и региональных студий (в 2000–2017 гг. кафедра страноведения и международных отношений) Восточноевропейского национального университета имени Лесы Украинки (с 1993 Волынский государственный университет имени Лесы Украинки, в 2007–2013 гг. – Волынский национальный университет имени Лесы Украинки) на протяжении 1998–2018 гг. Отражено основные этапы развития научной работы на кафедре. Проанализировано тематику, основные направления научных исследований и научные достижения преподавателей и аспирантов кафедры за 20-летний период.

Ключевые слова: преподаватели, аспиранты, кафедра международных отношений и региональных студий, научная работа, направления научных исследований, результаты научных исследований.

Lazhnik Volodymyr. Scientific Achievements of the Department of International Relations and Regional Studies of Lesya Ukrainka Eastern European National University in 1998–2018. The history of the development of scientific work at the department of international relations and regional studies (in 2000–2017, the department of regional studies and international relations) of the Lesya Ukrainka Eastern European National University (since 1993, Lesya Ukrainka Volyn State University, in 2007–2013 Lesya Ukrainka Volyn National University) during 1998–2018 has been considered. The main stages of development of scientific work at the department are shown. The theme, main directions of scientific researches and scientific achievements of lecturers and postgraduates of the department for the 20-year period are analyzed.

Key words: lecturers, postgraduate students, department of international relations and regional studies, scientific work, research directions, results of scientific research.

Стаття надійшла до редколегії
15.01.2019 р.

УДК 911.3+556+626/627(477)

Олександр Лаврик

Основні проблеми збереження долинно-річкових ландшафтів в Україні

Узагальнено чинники розвитку та використання людиною долинно-річкових ландшафтів. Показано роль долинно-річкових ландшафтів у господарському розвитку території. Описано модель концепції сталого розвитку та ландшафтно-технічної системи регіону. Проаналізовано основні проблеми збереження долинно-річкових ландшафтів в Україні. Розглянуто основні документи, на основі яких здійснюється реалізація стратегії сталого розвитку України. Визначено основні недоліки й прорахунки сучасного ведення державної політики у сфері використання ландшафтів річкових долин та охорони водних ресурсів. Запропоновано заходи щодо збереження долинно-річкових ландшафтів в Україні.

Ключові слова: долинно-річкові ландшафти, екологічна мережа, проблеми збереження ландшафтів, закон, директива, охорона природи.

Постановка наукової проблеми та її значення. Починаючи від палеоліту й до теперішнього часу, люди намагалися селитися у межах долинно-річкових ландшафтів. Визначальними чинниками були: 1) наявність прісної води; 2) значне різноманіття біоресурсів; 3) висока родючість ґрунтів у заплавах; 4) можливість використання природних особливостей (миси, високі береги, меандри, заболочені заплави) для оборони від ворогів; 5) транспортна функція водного потоку тощо. Концентрація населення у річкових долинах супроводжувалася їх інтенсивним господарським

використанням, трансформацією ландшафтної структури та формуванням складних поєднань природи й техніки – ландшафтно-технічних систем (ЛТЧС).

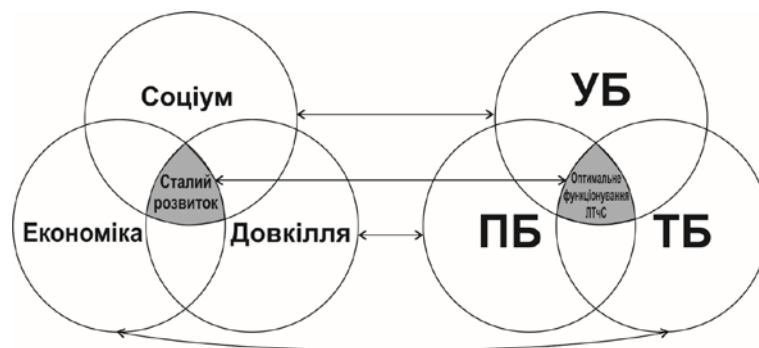
Зростаюче антропогенне навантаження на ландшафтну сферу упродовж минулих 200 років (із початку індустріальної революції) й прогресуюча глобальна екологічна криза змусили змінити світоглядну позицію нашої цивілізації на освоєння природних ресурсів. Проголошена на Саміті Землі у Ріо-де-Жанейро (1992 р.) ідея сталого розвитку [24] стала визначальним чинником, яка спрямовує екологічну політику провідних держав світу у XXI ст.

У долинно-річкових ландшафтах України екологічні проблеми почали проявлятися з середини ХХ ст. Насамперед, вони пов'язані з надзвичайними ситуаціями техногенного характеру. Так, у 1961 р. через прорив дамби Бабиного яру потоком відходів виробництва було затоплено історичну частину Києва – Куренівку. У 1983 р. внаслідок руйнування дамби хвостосховища на Стебниківському калійному комбінаті (Львівська обл.) у річище Дністра потрапило понад 5 млн м³ калійних солей. Через аварію у 1986 р. на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС радіонукліди акумулювалися у донних відкладах Дніпра та Прип'яті. У 2000 р. витік концентрату ціанідів із токсичних відвалів поблизу румунського м. Бая-Маре (Румунія) потрапив у р. Сомеш, а потім через Тису до Дунаю. Це призвело до значного забруднення річкової води та масової загибелі риби. Наслідки цих аварій спостерігаються на території України до цього часу. Тому актуальним питанням є дослідження проблем збереження долинно-річкових ландшафтів в Україні та окремих її регіонах.

Аналіз попередніх публікацій із проблематики дослідження. У науковій літературі проблема збереження долинно-річкових ландшафтів не нова. Використання річкових долин для формування національної екологічної мережі було детально схарактеризовано у роботах провідних науковців України: Ю. Р. Шеляг-Сосонка [18; 22], М. Д. Гродзинського [17; 22], В. М. Самойленка [19], В. Д. Романенка [22]. Шляхи раціонального використання водних ресурсів у контексті інтеграції України в Європейський Союз розглядали В. К. Хільчевський [21], В. В. Гребінь [11; 21], В. А. Сташук [11]. Критичний аналіз формування національної екологічної мережі та можливі шляхи оптимізації долинно-річкових ландшафтів здійснював Г. І. Денисик [3; 4].

Мета дослідження. Мета статті полягає у аналізі основних проблем збереження долинно-річкових ландшафтів в Україні. Для цього розв'язувалося **завдання**: визначити основні недоліки й прорахунки сучасного ведення державної політики у сфері використання ландшафтів річкових долин та охорони водних ресурсів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. В основі концепції сталого розвитку перебуває також «правило тріади» Ф. М. Мількова [10], яке передбачає органічну взаємодію трьох основних складників: суспільства, навколишнього середовища та економіки. Його принципова схема майже ідентична моделі ландшафтно-технічної системи, у якій поєднуються три блоки (управління, природний і технічний) (рис. 1). Між формуючими їх блоками можна ставити знак рівності. Соціум як блок управління завжди керує економічним розвитком держави, яке базується матеріальному (технологічному) виробництві. Відповідно, що результати цієї взаємодії відображаються на природних геокомпонентах і фізико-географічних процесах.

УБ – управлінський блок; ПБ – природний блок; ТБ – технічний блок.

Рис. 1. Ідентичність моделей концепції сталого розвитку та ландшафтно-технічної системи

У 1995 р. Рада Європи затвердила Всеєвропейську стратегію збереження біологічного й ландшафтного різноманіття [2], за якою здійснюється формування Європейської екологічної мережі (European Ecological Network) – єдиної просторової системи територій держав Європи з природним або частково зміненим станом ландшафту. З ландшафтознавчого погляду поняття «біологічне й ландшафтне різноманіття» є невдалим. Біота є рівноцінним геокомпонентом поряд із гірськими породами, ґрунтами, водою, рельєфом і мікрокліматом у складі ландшафту. Тому, на нашу думку, доречніше вживати термін «ландшафтне різноманіття». Правовою основою для її формування були законодавчі акти Європейського Союзу (ЄС): Директива 79/409/ЄЕС щодо збереження диких птахів [7] (після внесення поправок – Директива 2009/147/ЄС про охорону диких птахів) [5] і Директива 92/43/ЄЕС щодо збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори [6]. Це давало змогу визначити території, важливих для ЄС – об'єктів природи загальноєвропейського значення (Sites of Community Importance), які разом зі спеціальними природоохоронними територіями (Special Protection Areas) утворюють мережу Natura 2000 – природоохоронну територію, спрямовану на підтримку біорізноманіття шляхом збереження окремих визначених типів біотопів та окремих видів дикої флори та фауни на території Європи. Результатом цього стало прийняття Верховною Радою двох законів України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» (2000 р.) [15] та «Про екологічну мережу» (2004 р.) [14], що визначали структуру екологічної мережі та встановлювали терміни її створення.

Загалом ідея була гарна, однак невдала. Чому так? Ще у 2013 р. Г. І. Денисик наводив низку причин безуспішності цієї програми [3]. У контексті нашого дослідження зупинимося лише на окремих: 1) в екологічній мережі річкові долини відіграють роль субмеридіональних коридорів (перехідних зон), які сполучають природні ядра. За багатовіковий період господарського освоєння річкові долини України перетворені на ландшафтно-технічні системи (в основному водогосподарські), що сполучають між собою селитебні ЛТЧС. Усі населені пункти України приурочені до днів річкових долин. Відстань між ними вимірюється кількома кілометрами. Яким чином через такі території «з природним або частково зміненим станом ландшафту» можна було проводити екологічні коридори? На початкових етапах формування екомережі природні ядра сформували на основі вже наявних об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ). Для чого витратити кошти на створення нових? А потім з'єднали ці ядра уявними екологічними коридорами, які *a priori* не можуть функціонувати у трансформованих долинно-річкових ландшафтах України; 2) зараз у долинах річок залишилося мало територій зі зазначеним станом ландшафту. 85–92 % площі території сучасної України – це антропогенні ландшафти, у структурі яких домінують ландшафтно-інженерні та ландшафтно-техногенні системи. Про який «частково змінений стан» йде мова?; 3) у Західній Європі екологічна мережа була сформована на основі культурних ландшафтів, стан яких стабільно підтримується в оптимальному рівні. В Україні лише деякі окремі ЛТЧС мають ознаки культурних ландшафтів. На їх підтримку завжди не вистачає державного фінансування; 4) у 2015 р. (після закінчення терміну впровадження програми національної екологічної мережі України) її сформували й «тихо забули». Звіт на офіційному порталі Міністерства екології та природних ресурсів України засвідчує збільшення площі природно-заповідного фонду та ефективність функціонування цієї мережі [8]. Але на практиці склалася протилежна ситуація. Державні кошти виділяються лише на фінансування об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення. Усі інші об'єкти ПЗФ мають зберігатися за рахунок місцевих бюджетів і спонсорських коштів. Таким чином більшість новостворених об'єктів ПЗФ місцевого значення, хоча й мають природоохоронний статус, локально не охороняються. Розуміючи це, наукова громадськість виявила ініціативу формування на території України Смарагдової мережі (Emerald Network) [9], яка є аналогом програми Natura 2000 й діє за межами ЄС. Ідея, знову ж таки, непогана, однак чи не повторить вона історію з національною екологічною мережею?

У 2014 р. відбулося підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (ЄС) та його державами-членами з іншої [20]. Для нашої держави у сфері довілля впровадження законодавства ЄС відбувається в межах восьми секторів, що регламентуються 29 джерелами права (Директивами та Регламентами) ЄС у цій сфері. Ці правила й стандарти не є предметом обговорення й мають бути досягнуті повністю, інакше передбачені штрафні санкції [23, с. 3]. Це ставить уряд України в «тісні рамки» й змушує активізувати діяльність у природоохоронній галузі.

Питання, які відносяться до сектору «Якість води та управління водними ресурсами», в ЄС регламентується шістьма основними водними директивами: Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 р. про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики; 2) Директива 2007/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2007 р. про оцінку й управління ризиками затоплення; 3) Директива 2008/56/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 червня 2008 р. про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища; 4) Директива Ради 91/271/ЄЕС від 21 травня 1991 р. про очищення міських стічних вод; 5) Директива Ради 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 р. про якість води, призначеної для споживання людиною; 6) Директива Ради 91/676/ЄЕС від 12 грудня 1991 р. про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел [21; 23]. Із метою імплементації в Україні цих директив передбачено графік досягнення цілей по кожній із них. Так, за Водною Рамковою Директивою (2000/60/ЄС) передбачено такі терміни: 3 роки відведено на прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу, закріплення на законодавчому рівні визначення одиниці гідрографічного районування території країни, розроблення положення про басейнове управління з покладанням на нього відповідних функцій; 6 років – на визначення районів річкових басейнів та створення механізмів управління міжнародними річками, озерами та прибережними водами, аналіз характеристик районів річкових басейнів, запровадження програм моніторингу якості води; 10 років – на підготовку планів управління басейнами річок, проведення консультацій із громадськістю та публікація цих планів [23, с. 5]. Тобто 18 років відводиться лише на те, щоб налагодити блок управління водними ресурсами як на державному, так і на локальному рівнях. Виникає логічне запитання: *що за цей час буде з долинно-річковими ландшафтами?* Звичайно, законодавча база повинна бути скорегована відповідним чином до поставлених ЄС вимог. У 2016 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом» (№ 1641-VIII) [13]. Робота триває згідно графіків [21]. Здійснюються консультації щодо прийняття нової Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року [12]. Однак, якщо чекати на виконання зазначених дій до 2032 р., більшість долинно-річкових ЛТЧС, які перебувають на стадії «руйнування», будуть безповоротно втрачені. Тому потрібна паралельна взаємодія керівних органів управління (Міністерство екології та природних ресурсів України та Державного агентства водних ресурсів України) з місцевими радами та громадськістю.

Відповідно до Водної Рамкової Директиви та оновленого Водного кодексу України основним принципом управління водними ресурсами є басейновий, який передбачає «комплексне (інтегроване) управління водними ресурсами в межах району річкового басейну» [1]. Інтегрований підхід до управління водними ресурсами дає змогу збалансовано управляти та розвивати водні ресурси, урахувавши соціальні, економічні та природоохоронні інтереси. За його допомогою координується управління водними ресурсами в різних секторах економіки або зацікавленими групами в різних масштабах – від місцевого до міждержавного рівня [11, с. 59]. На думку автора, зазначена інтеграція має передбачати не лише координацію дій певних організацій та відомств. Якщо мовиться про річковий басейн як головної природної структури водного середовища (що й вимагає Водна Рамкова Директива), то на перший план має виходити управління басейновим парадинамічним ландшафтним комплексом, а за основний об'єкт використання ресурсів необхідно брати не один геокомпонент ландшафту – воду, а усі складові, які й формують сучасний антропогенний ландшафт.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Основними водогосподарськими організаціями на місцях, які забезпечуватимуть інтегрований підхід до управління басейновими парадинамічними ландшафтними комплексами, мають стати локальні басейнові управління. Вони забезпечуватимуть контроль за станом долинно-річкових ландшафтів у межах водогосподарських ділянок, що були затверджені наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 103 від 03.03.2017 р. [16]. Провідна роль у таких організаціях має відводитися інженеру-ландшафтознавцю – фахівцю, на якого покладатиметься відповідальність за оцінку функціонування та визначення стадії розвитку долинно-річкових ландшафтно-технічних систем, а також розробка напрямів їх оптимізації на відповідному рівні.

Джерела та література

1. Водний Кодекс України: Кодекс України від 06.06.1995 р. № 214/95-ВР // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/213/95-%D0%B2%D1%80>
2. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття Рада Європи : Міжнародний документ від 25.10.1995 р. // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_711
3. Денисик Г. І. До проблеми розбудови національної екомережі / Г. І. Денисик // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. – 2013. – № 3–4. – С. 11–12.
4. Денисик Г. І. Сучасні ландшафти заплави Південного Бугу та їх раціональне використання / Г. І. Денисик // Наукові записки Вінниць. держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. Серія : Географія. – 2014. – Вип. 26. – С. 5–11.
5. Директива 2009/147/ЕС про охорону диких птахів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.env-approx.org/images/documents/046/Module_1_S_I.pdf
6. Директива 92/43/ЄЕС щодо збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://awsassets.panda.org/downloads/brochure_on_support_of_the_council_directive_92_43_eec.pdf
7. Директива Ради ЄС 79/409/ЄЕС від 2 квітня 1979 року про збереження диких птахів // Офіційний портал Міністерства екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://menr.gov.ua/news/31296.html>
8. Заключний звіт про результати виконання «Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» // Офіційний портал Міністерства екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://menr.gov.ua/news/32903.html>.
9. Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні / [Полянська К. В., Борисенко К. А., Павлачик П. та ін.]; за ред. А. А. Куземко. – К. : [Б. в.], 2017. – 304 с.
10. Мильков Ф. Н. Физическая география : учение о ландшафте и географическая зональность : монография / Ф. Н. Мильков. – Воронеж : ВГУ, 1986. – 328 с.
11. Наукові засади раціонального використання водних ресурсів України за басейновим принципом : монографія / [Сташук В. А., Мокін В. Б., Гребінь В. В. та ін.]; за ред. В. А. Сташука. – Херсон : Грінь Д. С., 2014. – 320 с.
12. Національна консультація щодо проекту Стратегії сталого розвитку України (8 грудня 2016 р.) // Сталий розвиток для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sd4ua.org/natsionalna-konsultatsiya-shhodo-proektu-strategiyi-stalogo-rozvytku-ukrayiny/>
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом : Закон України від 04.10.2016 р. № 1641-VIII // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1641-19>
14. Про екологічну мережу : Закон України від 24.06.2004 р. № 1864-IV // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>
15. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки: Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>
16. Про затвердження меж районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 03.03.2017 р. № 103 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0421-17>
17. Разработка концепции экологических коридоров в трансграничных участках бассейна реки Днепр. Финальный отчет / под ред. М. Д. Гродзинского. – К. : КНУ им. Тараса Шевченко, 2002. – 110 с.
18. Розбудова екомережі України / за ред. Ю. Р. Шеляг-Сосонка. – К. : Програма розвитку ООН. Проект «Екомережі», 1999. – 127 с.
19. Самойленко В. М. Регіональні та локальні екомережі : підруч. / В. М. Самойленко, Н. П. Корогода. – К. : ЛОГОС, 2013. – 192 с.
20. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародна угода від

- 01.09.2017 р. № 984_011 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
21. Хільчевський В. К. Гідрографічне та водогосподарське районування території України, затверджене у 2016 р. – реалізація положень ВРД ЄС / В. К. Хільчевський, В. В. Гребінь // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2017. – Т. 1. – С. 8–20.
22. Шеляг-Сосонко Ю. Р. Концепция, методы и критерии создания экосети Украины / Ю. Р. Шеляг-Сосонко, М. Д. Гродзинский, В. Д. Романенко. – К. : Фитосоциоцентр, 2004. – 144 с.
23. Якість води та управління водними ресурсами : короткий опис Директив ЄС та графіку їх реалізації. – Київ, 2014. – 7 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.if.gov.ua/files/uploads/Water_brochure_fin.pdf
24. Butlin J. Our common future. By World commission on environment and development / J. Butlin // Journal of International Development. – 1989. – Vol. 1, No 2. – P. 284–287.

References

1. Vodnyi Kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 06.06.1995 r. № 214/95-VR // Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/213/95-%D0%B2%D1%80>
2. Vseievropeiska stratehiia zberezhenia biolohichnoho ta landshaftnoho riznomanittia Rada Yevropy : Mizhnarodnyi dokument vid 25.10.1995 r. // Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_711
3. Denysyk H. I. Do problemy rozbudovy natsionalnoi ekomerezhi / H. I. Denysyk // Liudyna ta dokillia. Problemy neoekolohii. – 2013. – № 3–4. – S. 11–12.
4. Denysyk H. I. Suchasni landshafty zaplavy Pivdennoho Buhu ta yikh ratsionalne vykorystannia / H. I. Denysyk // Naukovi zapysky Vinnyts. derzh. ped. un-tu im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii : Heohrafiia. – 2014. – Vyp. 26. – S. 5–11.
5. Dyrektyva 2009/147/EC pro okhoronu dykykh ptakhiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.env-approx.org/images/documents/046/Module_1_S_I.pdf
6. Dyrektyva 92/43/JeES shchodo zberezhenia pryrodnykh seredovysch isnuvannia dykoi fauny ta flory [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://awsassets.panda.org/downloads/brochure_on_support_of_the_council_directive_92_43_eec.pdf
7. Dyrektyva Rady YeS 79/409/JeES vid 2 kvitnia 1979 roku pro zberezhenia dykykh ptakhiv // Ofitsiyni portal Ministerstva ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://menr.gov.ua/news/31296.html>
8. Zakliuchnyi zvit pro rezultaty vykonannia «Zahalnodержavnoi prohramy formuvannia natsionalnoi ekolohichnoi merezhi Ukrainy na 2000-2015 roky» // Ofitsiyni portal Ministerstva ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://menr.gov.ua/news/32903.html>
9. Zaluchennia hromadskosti ta naukovtsiv do proektuvannia merezhi Emerald (Smarahdovoi merezhi) v Ukraini / [Polianska K. V., Borysenko K. A., Pavlachyk P. ta in.] ; za red. A. A. Kuzemko. – K. : [B. v.], 2017. – 304 s.
10. Mylkov F. N. Fyzycheskaia heohrafiia : uchenye o landshafte y heohrafycheskaia zonalnost : monohrafiia / F. N. Mylkov. – Voronezh : VHU, 1986. – 328 s.
11. Naukovi zasady ratsionalnoho vykorystannia vodnykh resursiv Ukrainy za baseinovym pryntsyptom : monohrafiia / [Stashuk V. A., Mokin V. B., Hrebin V. V. ta in.] ; za red. V. A. Stashuka. – Kherson : Hrin D. S., 2014. – 320 s.
12. Natsionalna konsultatsiia shchodo proektu Stratehii staloho rozvytku Ukrainy (8 hrudnia 2016 r.) // Stalyi rozvytok dlia Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.sd4ua.org/natsionalna-konsultatsiya-shhodo-proektu-strategiyi-stalogo-rozvytku-ukrainy/>
13. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vprovadzhennia intehrovanykh pidkhodiv v upravlinni vodnymi resursamy za baseinovym pryntsyptom: Zakon Ukrainy vid 04.10.2016 r. № 1641-VIII // Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1641-19>
14. Pro ekolohichnu merezhu : Zakon Ukrainy vid 24.06.2004 r. № 1864-IV // Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>
15. Pro Zahalnodержavnu prohramu formuvannia natsionalnoi ekolohichnoi merezhi Ukrainy na 2000–2015 roky : Zakon Ukrainy vid 21.09.2000 r. № 1989-III // Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>

16. Pro zatverdzhennia mezh raioniv richkovykh baseiniv, subbaseiniv ta vodohospodarskykh dilianok : Nakaz Ministerstva ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy vid 03.03.2017 r. № 103 // Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0421-17>
17. Razrobotka kontseptsyy ekolohycheskykh korydorov v transhranychnykh uchastkakh basseina reky Dnepr. Fynalnyi otchet / pod red. M. D. Hrodzynskoho. – K. : KNU ym. Tarasa Shevchenko, 2002. – 110 s.
18. Rozbudova ekomerezhi Ukrainy / za red. Yu. R. Sheliah-Sosonka. – K. : Prohrama rozvytku OON. Proekt «Ekomerezhi», 1999. – 127 s.
19. Samoilenko V. M. Rehionalni ta lokalni ekomerezhi : pidruch. / V. M. Samoilenko, N. P. Korohoda. – K. : LOHOS, 2013. – 192 s.
20. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony : Mizhnarodna uhoda vid 01.09.2017 r. № 984_011 // Verkhovna Rada Ukrainy : ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
21. Khilchevskiy V. K. Hidrografichne ta vodohospodarske raionuvannia terytorii Ukrainy, zatverdzhene u 2016 r. – realizatsiia polozhen VRD YeS / V. K. Khilchevskiy, V. V. Hrebin // Hidrolohiiia, hidrokhimiiia i hidroekolohiiia. – 2017. – T. 1. – S. 8–20.
22. Sheliah-Sosonko Yu. R. Kontseptsyia, metody y kryteryi sozdanyia ekosety Ukrainy / Yu. R. Sheliah-Sosonko, M. D. Hrodzynskiy, V. D. Romanenko. – K. : Fytosotsyotsentr, 2004. – 144 s.
23. Yakist vody ta upravlinnia vodnymy resursamy : korotkyi opys Dyrektyv YeS ta hrafiku yikh realizatsii. – Kyiv, 2014. – 7 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.if.gov.ua/files/uploads/Water_brochure_fin.pdf
24. Butlin J. Our common future. By World commission on environment and development / J. Butlin // Journal of International Development. – 1989. – Vol. 1, No 2. – P. 284–287.

Лаврик Александр. Основные проблемы сохранения долинно-речных ландшафтов в Украине.

Обобщены факторы развития и использования человеком долинно-речных ландшафтов. Показана роль долинно-речных ландшафтов в хозяйственном развитии территории. Описана модель концепции устойчивого развития и ландшафтно-технической системы региона. Проанализированы основные проблемы сохранения долинно-речных ландшафтов в Украине. Рассмотрены основные документы, на основе которых осуществляется реализация стратегии устойчивого развития Украины. Определены основные недостатки и просчеты современного ведения государственной политики в сфере использования ландшафтов речных долин и охраны водных ресурсов. Предложены меры по сохранению долинно-речных ландшафтов в Украине.

Ключевые слова: долинно-речные ландшафты, экологическая сеть, проблемы сохранения ландшафтов, закон, директива, охрана природы.

Lavryk Olexander. The Main Problems of Preserving Valley-river Landscapes in Ukraine. The factors of development and use of man valley-river landscapes are generalized. The role of valley-river landscapes in the economic development of the territory is shown. The model of the concept of sustainable development and landscape-technical system of the region is described. The main problems of preservation of valley-river landscapes in Ukraine are analyzed. The main documents, on the basis of which implementation of the strategy of sustainable development of Ukraine is carried out, are considered. The main shortcomings and mistakes of the current state policy in the field of the use of the landscapes of river valleys and the protection of water resources are determined. Measures to preserve valley-river landscapes in Ukraine are proposed.

Key words: valley-river landscapes, ecological network, problems of preservation of landscapes, law, directive, nature protection.

Стаття надійшла до редколегії
21.02.2019 р.